

Marinko IVANIŠEVIĆ

KAKO JE NASTAJALA SCENSKA IZVEDBA "LEGENDA O PICOKU"

Ovaj naslov priređuje se uz skoro 40. obljetnicu "Legende o Picoku" što će se obilježiti 2008. godine. Atraktivni scenski prikaz, nekoliko godina nije priređivan. Poslije 1968. godine odnosno prvog izvođenja, stanika je potrajala sve do 1975. godine, potom "prikaz" nije izveden zbog ratnih okolnosti 1992. godine te 2000. godine zbog (kako je Organizacijski odbor službeno naveo) nedostatka novca.

Pisati o nastanku Legende o Picoku, (a dogodine o svim ostalim izdanjima ovog jedinstvenog scenskog uprizorenja) znači prenijeti autentična sjećanja ljudi koji su to scensko djelo osmislili i stvorili te vjerovati u istinitost njihovih iskaza.

Na temelju vlastitog sudjelovanja od 1983. godine u dvadeset i jednom uprizorenju "Legende" vjerujem da sam kroz konstantno stvaranje i izgradnju vizualnog identiteta izvedbe pridonio, uz nekolicinu zaljubljenika u ovo pučko uprizorenje, dobivanju statusa nematerijalne kulturne baštine Hrvatske kojeg "Legenda" ima danas. Pomoćnik redateljima bio sam devet, a redatelj Legende o Picoku dvanaest puta što ću kroz sjećanja i bilješke nastojati ugraditi u ovaj tekst.

Što je uopće pučka igra "Legenda o Picoku", kako je i kada nastala? Daje li ona odgovor na pitanje; Zakaj nam vele Picoki!? Tko su ljudi koji su krajem šezdesetih, odlučili na njima potpuno nepoznat način, scenskom igrom na otvorenom, gledateljstvu prikazati priču što se protezala s naraštaja na naraštaj kroz minula stoljeća? Tko su Ante Peroković, Pavle Mihajlović, Vlasta Tompak, Martin Mihaldinec, Mato Majstorović, Marijan Kružić - svi su ga zvali Cico, Boro Markešić, Ivan Hanžek, Željko Orač, Nada Šojat, glumci Virovitičkog kazališta i mnogi drugi, Virovci, Kalinovčani, Ferdinandovčani, Pitomačani, Bjelovarčani, ali ponajviše Đurđevčani i Podravci. Kako je cijela stvar dospjela sredinom sedamdesetih u ruke Drage Bahuna i Jure Šabana? Ostalo je malo sačuvanih kroničarskih tragova o Legendi. Na svu sreću postoje gotovo svi tonski zapisi - snimljene dramske matrice, koje su bile osnova za vizualni prikaz na otvorenoj sceni. Pokušat ću skrenuti pozornost na činjenicu da Legenda nije dovoljno medijski kapitalizirana. Do kraja 2000. godine, a to je više od trideset godina "Legendinog" života, mada je bilo nekoliko stanika u izvođenju, u Đurđevcu nije zaživjela spoznaja da se takova vrsta scenske priredbe ne izvodi nigdje u Evropi. Postavlja se pitanje: izvodi li se igdje u svijetu!? Da, postoji još jedno mjesto gdje se "vodi takav boj", samo je, za razliku od đurđevačkog, temeljen na stvarnim događajima i datira u gotovo blisku prošlost nastajanja Amerike. Da li je moguće da, Hrvatska i savezna država Montana u Americi imaju jedine na svijetu identičan način scenskog prikazivanja djela svoje povijesne zbilje ili narodne predaje? Amerikanci su imali u jednoj od svojih scenskih izvedaba Custerove bitke sa Čejenima i Siouxima kod Little Big Horna, sredinom sedamdesetih tragičan ishod, kada se skupina mladića, statista američke konjice otela nadzoru i u svojoj zaigranosti pobila nekoliko statista indijanskih ratnika. Bez obzira na taj tragičan događaj, o tome je snimljen igrani film sredinom osamdesetih, a ova se spektakularna predstava izvodi pred desetinama tisuća gledate-

Stari grad i glasija na kojoj se od 1968. odvija Legenda o picokima

lja, i danas za Amerikance ima iznimno značenje, kao i mnoga druga scenska prikazanja koja priređuju znatizeljnicima.

Đurđevačka, Podravska "Legenda", pripovijeda o dijelu prostora između Drave i Bilogore sredinom 16. stoljeća. S koljena na koljeno prenošena je prelijepa pripovijest o starici koja je što je svojom dosjetljivošću spasila živote, pred turskom najezdom, protjeranih ljudi iz svojih domova, i branitelja u opkoljenoj tvrđavi, od turskog zulumčarenja. Predložila je da se, iako na rubu gladi, branitelji tvrđave odvažne iz topa ispucati na tursku vojsku sve što je ostalo od hrane - jednog jedinog preostalog pjetlića. Pripovijest prenosi staričino uvjerenje da će opsada prestati zbog mišljenja Turaka da je hrane u utvrdi još u izobilju. I bi tako, kaže legenda.

Mnogi naraštaji đurđevačke djece zabavljali su se na prostoru uz đurđevačku staru tvrđavu, i po njezinim preostalim bedemima, igrajući se jedne od svojih najomiljenijih igara; opsade i obrane Grada. Ova višestoljetna dječja igra, spletom sretnih okolnosti 1968. godine, dvadesetoga stoljeća, postala je središnji kulturni događaj Podravaca koji ga prozvaše Picokijada. Prva izvedba zamalo je imala slučaj tragičnog ishoda, i posljedice su trajno ostale.

Niz je zanimljivih anegdota koje su se zbile u žaru nastajanja ove priredbe, a čiji su protagonisti sudionici koji su "Legendi" nesebično udahnuili život. Mislim da je važno znati; s kakvim se zadaćama morao nositi svaki redatelj scenske izvedbe, neprekidno pritisnut odgovornošću, do završetka predstave. Kako dobiti što kvalitetniju matricu? Ili, kako uvježbati glumce, statiste, i uskladiti njihovu radnju na sceni, sa običnim domaćim životinjama, prim-

jerice konjima, što su sudjelovale u najmnogoljudnijim scenama uz efekte pirotehnike, ili snažnog zvuka, uvijek pod zaslijepljujućom rasvjetom filmskih reflektora. U takvim okolnostima pogreške u pokretu na sceni ili sl. bile bi razumljive i svakako dopuštene, ali ozlijeđe ljudi ili životinja ni pod koju cijenu! Dodatni oprez kod svakog redatelja stvarala bi upotreba elektro - instalacija i rasvjetna tijela preko kojih se doslovno odigravala najkompliciranija radnja, primjerice scene bitke. Koliko je tek truda i umješnosti trebalo uložiti u ispravno postavljanje i ukapanje u zemlju električnih vodova visokoga napona, uz garanciju da se nikome baš ništa ne može dogoditi za vrijeme pokusa ili glavne izvedbe pod okriljem noći. Scenografija je posebna priča koja je iz godine u godinu pričana s manje ili više uspjeha. Kostimi i rekviziti koji su ponekad korišteni u nekoliko tisuća komada, u najranijim izvedbama bili su skromni, no uvijek se vodilo računa o što boljoj povijesnoj autentičnosti.

Odabir glazbe, posebno s kraja sedamdesetih, pravo je remek - djelo jednog čovjeka, glazbenog amatera, i strastvenog skupljača nosača zvuka, koji je bio doslovno nezamjenjiv prigodom svakog novog snimanja matrice *Legende*. Nekolicina ljudi je uvijek bili gledatelji - ma nevidljivi, a bili su vrlo važne karike su stvaralačkog lanca, a jedan od njih je Milan Stojanović - Riba, kasnije i njegovi sinovi. Pirotehničari su se mijenjali, na sreću manje puta. Filmski profesionalac, Zdravko Smojver, odradio je svoju zadaću više od dvadeset puta, a da se pri tom nikada nije dogodila ni najmanja nesreća. Veliko znanje i umješnost u prvim izvedbama "*Legende*", sa pirotehničkim efektima, a kasnije i kao nezamjenjivi pomoćnik Smojveru, te sa sjajno osmišljenim vatrometima za kraj svake predstave osmislio je Berislav Lichtner. Treba imati na umu da se, zbog visoke cijene koštanja pirotehničkih efekata, nikada nije radio nikakav pokus scena sa eksplozijama.

Zasnovana na narodnoj predaji, te genijalnoj bistrini duha Pavla Mihajlovića, od dječje igre, lipnja 1968. godine, začet je jedinstveni đurđevački simbol prepoznatljivosti. "*Legenda o Picoku*", ili scensko objašnjenje; Zakaj nam vele Picoki, jest đurđevačka kulturna baština, i kao takva zaslužuje, posvemašnji obzir i njegu, te sigurnu budućnost za naraštaje što dolaze. Svi joj moramo pružati nesebičnu i nužnu potporu svake vrste, a lišiti je u potpunosti bilo kakvog eksperimentiranja ili neznanja.

ZA POČETAK, POGODAK U SREDIŠTE IZAZOVA

Početak proljeća daleke 1968. godine bilo je sigurno da će se tog ljeta, 8. i 9. lipnja, u Đurđevcu održati tradicionalni VI. Susreti mladih sjeverozapadne Hrvatske što je i službeno potvrđivao prvi omladinac Đurđevca Mato Majstorović. Bio je to rezultat dogovora sa sastanka, Komisije za kulturno prosvjetni rad, od 6. veljače, iste godine, na kojem su bili; profesorica Konjarek, profesor Šalomon, Ratko Jelavić, Mato Majstorović, Mladen Movre, i kao gosti, Ante Peroković, Mijo Vrbančić i Vojo Kolarić.

Druženje djevojaka i mladića održavalo se prijašnjih godina u Križevcima, Vrbovcu, Garešnici, Bjelovaru i Virovatici a temeljilo se na u sportskim nadmetanjima. Za VI susrete mladih, koji su bili posvećeni miru, prijateljstvu i humanosti među narodima, najavljivan je dolazak mladih iz Austrije i Mađarske. Za tu prigodu očekivao se najveći broj sudionika, njih više od 1.000. te je to bila najveća kulturna manifestacija mladih u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Program je sadržavao 12 kulturno - umjetničkih točaka, u dva dana, a odigravao se u Đurđevcu, a predviđen je i za Pitomaču, Koprivnicu i Viroviticu. Pokrovitelj VI. susreta, bio je tadašnji visoki politički dužnosnik Mika Tripalo. Mladi Đurđevca za tu su prigodu pripremili posebno obiman program koji je završavao u nedjelju, 9. lipnja, u 21, 30 sati priredbom; Napad "Turaka" na Stari Grad.

6. II 1968.

Pastoralna Komisija za kult. djelatnost
neovisno od:

1. Kadaci s predstavom "Mladost"

2. Pitanje musefa

3. Rasuo

Prisutni: prof. S. Komparek,
prof. Salamon
Jelanić, Rado
Krajačević, Mato
Horre, Mladan

"kao gosti" dr. Peroković, dr. Šte
dr. Stamburc, Ljilja i Tojo
Koldaric.

Rukopis s prvog sastanka o pokretanju Legende o picokima

Osim nekoliko zapaženih sportskih društava i pojedinaca, poput biciklista "Graničara" Drage Ivkovića, u Đurđevcu, pored nezaobilaznog vatrogastva, Društva žena, Saveza omladine, Društava za poljepšanje mjesta, čiji je istaknuti član tada bio Ivica Ferenčić, napredni ratar i cvječar, koji je pronašao pravu rijetkost "Đurđevačku trortku", krušku koja je cvala i davala plodove tri puta godišnje i sl., djelovalo je i amatersko kazalište. Vodio ga je izučeni trgovac Pavle Mihajlović, čovjek istančana sluha za kazališni izraz.

Okupivši oko sebe mnogobrojne istomišljenike iz Đurđevca ili okolice, predano bi, za tada već odgojenu i probirljivu đurđevačku kazališnu publiku, tijekom godine priredili nekoliko uglavnom komediografskih tekstova. Među zanesenjacima amaterskog kazališnog stvaralaštva posebno se isticala nekolicina, ponajviše prosvjetni djelatnik Ante Peroković. Bilo je i drugih, koje je Pavle magnetski okupljao, poput Brace (Ljubomira) Švedeka, Marijana Kružića - Cice, vrsnog glazbenika Ivana Hanžeka iz Đurđevca, Milana Pintara iz Virja, Antuna Kukavice iz Pitomače itd.

Znajući za susrete Mladih, učitelj Peroković došao je k Pavlu s neobičnom idejom. Predložio mu je da se stara narodna pripovijest što govori o silnom napadu i opsjedanju turske vojske oko đurđevačke tvrđave, postavi kao kazališna predstava. Pavlu je najveće iznenađenje bilo da se taj "teatarski napad" odigra upravo oko osnove priče - Starog grada. Ideja je bila pogodak u središte izazova.

Valjalo je mozgati, znao je prisjećajući se tih trenutaka, često govoriti Pavle Mihajlović. Odmah smo morali prijedlog pretvoriti u "papirnatu sliku" koje bi scenarijski dočarale zbivanja iz poznate pripovijesti. Uslijedilo je potom okupljanje onih "đurđevačkih kazalištara" koji su prijedlog promišljanjem i idejama mogli razraditi u suvislu, izvedivu cjelinu. Trebalo je naći nekoga tko bi ideju "napisao", i dvoje prosvjetara dobilo je upravo tu zadaću. Tadašnji učitelj u Ždali Martin Mihaldinec iz Virja i prof. Vlasta Tompak iz Šemovaca, na Pavlov nagovor, prionuli su planu i opisu dramske radnje, sa skupom svih elemenata koji će tvoriti određene prizore. Nužno je bilo, napokon, točno odrediti gdje će se dramska radnja iz-

vesti, što znači koja će se lokacija precizirati za kretanje glumaca i drugih izvođača, a prema kojoj će autori teksta prilagoditi priču.

Vrlo brzo knjiga režije buduće predstave bila je napisana, i svi su bili suglasni da režiju preuzme Pavle, kao već dokazano iskusan redatelj. S pravim "eksplozivom" u ruci, za đurđevačke ljubitelje kazališne umjetnosti, trebalo je rješavati nove zavrzlake koje su se neumoljivo nametale. Prema scenariju turska se vojska sredinom 1567. godine približava tvrđavi Đurđevac od Virovitice, čineći neviđena zvjerstva nad stanovnicima uz rijeku Dravu. Zbjegovi ljudi s obiteljima, nešto domaćih životinja, nužnim oruđima za rad i život sjatiše se kroz močvare pred utvrdu, s nakanom ući unutar zidina i tako sačuvati živu glavu. Grad brani nešto slabo naoružane vojske, bez osobitih zaliha hrane. Koliko prostor tvrđave dopušta toliko ljudi iz zbjega ulazi u utvrdu, mahom obitelji sa djecom i starijim osobama te muškarci sposobni za obranu i borbu.

Turčin, Ulama-beg (Ulama-beg - paša Bosanski), ljeti zalazi u močvare i opkoljuje đurđevačku utvrdu, pa topovima pokušava razbiti zidine Grada, i obeshrabriti branitelje. Opsjedanje traje preko mjesec dana, a u utvrdi prijete glad. Naposljetku, uz neprekidne turske topničke i konjaničko - pješačke napade, branitelji budu gotovo razbijeni i ostaju posve bez hrane, riješeni jurišom se probiti iz turskog okruženja i smrti od gladi. Tada mudrost starice spašava branitelje i Grad. Posljednjeg živog pjetlića, "piceka", kojega Ulama -beg pogrešno izgovara PICOK, branitelji ispucavaju iz svog trešnjeva topa na turske šatore, želeći ih varkom uvjeriti da hrane u tvrđavi ima u izobilju. Varka uspijeva ! Turski paša bijesan zbog svog neuspjeha, a željan harača, povlači svoju vojsku i kreće u daljnja osvajanja, "bacajući" kletvu na sve u Gradu; Ime Picoka do vijeka nosili!

I film, i kazališna predstava, i radio drama, sve u jednom!?

Đurđevački Stari Grad, peterokutna građevina s kulom na svojoj sjeveroistočnoj strani, plijeni ljudsku pozornost. Zagonetna kao prastara zaklopljena knjiga u kojoj je zapisano šest i po vjekova življenja ovdašnjih ljudi i onih koje je krvavi historijski metež ovamo pod ove zidine nanosio, kao da mudro šuti o svemu viđenome, ne htijući kazati ni pohvale ni pokude već poziva: razgledaj, promisli i riješi! (Iz info vodiča VI. susreta mladih 1968.) Tako je riješena prva zadaća gdje će se točno odigrati predstava i kako će izgledati. Prihvaćena je zamisao da se Stari grad koristi kao osnovna kulisa, kraj kojeg će se, ako bude trebalo, dograditi još nekoliko manjih kulisa ili improvizacija za potrebe scenske radnje. Zamišljeno je da se predstava postavi pred zidine sa istočne strane đurđevačke tvrđave. Gledatelji će predstavu promatrati s livada ispred utvrde, do kojih će, od zidina sezati još dio potrebnog prostora za glumce i druge izvođače. To je bio trenutak kada je Pavle Mihajlović trebao oformiti ekipu ljudi koji će pod njegovim ravnanjem buduću predstavu, oživotvoriti.

Gledajući tvrđavu svatko se neizbježno prisjeti Turaka, dugih vjekova i njihovih zuluma. Đurđevac je bio i ostao isturena, neosvojena točka na nepostojećoj granici između Osmanlijskog carstva i države bečkog cara. Dok se s karlovačkih i kaniških kula u nebo dizao polumjesec, kao i u Virovitici, pa u Kloštru, dok su zemlja, narod i stoka oko Đurđevca i Virja, katkad i u dubljem teritoriju sjeverne Podravine osjećali tursko kopito, kolac, pustošenje i miris zgarišta, tvrđa se držala. Nigdje nema spomena da se Turčin ijednom u nju probio. Kao što je poznato, mnoge bitke kroz historiju nisu dobivene nadmoćnošću vojne sile, vještinom ratovanja i premoćnošću oružja - uhode i lukavstva bile su skoro redoviti saveznici i pomagači. (Iz info vodiča VI. susreta mladih 1968.)

Da bi se sklopila željena scenska cjelina, trebalo je najprije na magnetofonsku vrpcu sni-

miti dramsku radnju napisanu sa dijalozima u scenariju predstave. Taj osjetljiv posao obaviti će se u Radio stanici Đurđevac, s obzirom da je u toj kući već postojalo iskustvo snimanja radio drama, s glumcima virovitičkog kazališta. Likove koji se pojavljuju u tekstu predstave, oživjet će svojim glasovima članovi đurđevačkog amaterskog kazališta i drugi Đurđevčani. Kad se stvara određena scenska kretnja, kad dočaravamo određenu radnju, a time i sliku nekog događaja, nije dovoljan samo ljudski glas, nego i niz različitih zvukova zbog postizanja jačeg dojma i uvjerljivosti kod gledatelja. To znači da je redatelj uz vještog tonskog snimatelja, trebao i dobra poznavatelja glazbe koju će se koristiti u predstavi. Scenarij je predviđao niz autentičnih zvukova iz prirode poput; žabljeg kreketanja, glasanja slavuja, kukurikanje pijetla, topovska, puščana pucnjava i drugo. Što se tiče glazbenih dionica sa gramofonskih ploča koje mogu naglasiti atmosferu određenog djela priče, njih se trebalo pronaći kod tada rijetkih ljudi koji su uopće imali gramofon. Ono što se nije moglo pronaći trebalo je u živo snimiti u radiju, ako je za to bilo uvjeta, i ako su to izvođači bili kadri kvalitetno izvesti. Redatelj je imao sreće. Na raspolaganju mu je bio Ivan Hanžek, iznimno talentirani mladi profesor glazbene kulture, voditelj Hrvatskog pjevačkog društva "Rusan" iz Virja. Nove tri osobe koje su svoje umijeće ponudile redatelju na raspolaganje bile su Marijan Kružić - Cico, Drago Markovica i Milivoj Tišma, kao uposlenici đurđevačkog radija.

Najveći zaljubljenik u raspoložive uređaje koji se koriste u, i za radijske potrebe bio je Cico, zato je redatelj znao da će potrebne zvukove iz prirode snimiti na terenu upravo on. Koliko god trebalo ponavljati snimanja u radiju, na to je pak Tišma bio spreman. Kasnije će se ispostaviti da se ostajalo po cijele noći, do pred jutro, dok se nije postigao snimak kakav je prema Pavlovoj procjeni bio zadovoljavajući. Na desetine zvučnih efekata trebalo je izmisliti u samom studiju, poput topota mnogobrojnih konjskih kopita na djelomično tvrdoj a djelomično blatnjavoj i mokroj podlozi, kakav je i bio okoliš tvrđave u vrijeme pripovijesti. Kako su nastajali određeni zvučni efekti potrebni za dočaravanje "autentičnosti" događaja, puno je puta kasnije, pun ponosa, volio prepričavati Marijan Kružić - Cico. Osnovni trik uvjerljivosti ove velike predstave postići će se, ako izvedba bude u večernjim satima pod okriljem sumraka ili noći, uz kontroliranu rasvjetu snažnih reflektora, ustvrdili su redatelj i njegov asistent Branko Remenar, uz zdušnu potporu Slavka Mikulića i radnika đurđevačke "Elektre". Od njih je zahtijevano izvođenje vrlo osjetljiva posla; trebali su posebnim vodovima "dovući" dovoljno kilovata struje za sve uređaje koji će biti korišteni u predstavi. Elektro -instalacije je valjalo ukopati u pozornicu i neposredno oko nje, vodeći računa da je sve "sigurno", i da ni u kojim okolnostima neće biti opasnosti po živote izvođača. Pretpostavljalo se da će planiranu predstavu, te nedjelje, 9. lipnja, oko 22, 00 sata, gledati vjerojatno veći broj ljudi, pa se moralo osigurati da svaku izgovorenu riječ, pa i najtíši zvuk čuje svatko, bez obzira koliko bio udaljen od pozornice. Znači da se sa, u to vrijeme, raspoloživom snagom razglasa i njegovom postavom morao pozabaviti stručnjak. Zadaću ozvučenja dobio je Filip Novosel iz Pitomače.

Kako scenarij predviđa napad "silne" turske vojske na utvrdu, odlučeno je radi postizanja snažnog dojma i uvjerljivosti događaja, koristiti određeni broj statista s konjima. To je za ono vrijeme bio do tada neviden događaj u kazališnom izrazu, i ne samo u ovom kraju. Za takvo uprizorenje trebalo je barem desetak konjanika u kostimima turskih odora, i "naoružanih primjerenim oružjem". Tursku vojsku nisu činili samo konjanici, nego i pješaci, a tu je i Ulama - beg sa svojom pratnjom, koji se, naravno, statusno i u svakom drugom smislu bitno razlikuju od obične vojske. To je nametnulo novi kazališni standard; brojnost sudionika, koji nešto značajno rade ili govore, te statiste koji dočaravaju ogromnu tursku vojsku. Vrlo slično

je trebalo, prema scenariju, i na strani branitelja. Glavni likovi su bili kapetan utvrde, starica u snu, brojne osobe iz "zbjega" i vojnici na bedemima.

Redatelj je želio uvjerljivo prikazati svu tragiku protjeranih seljaka sa svojih imanja, te je za kazališni zbjeg zahtijevao nekoliko zaprežnih kola što ih vuku krave, nekoliko svinja, ovaca, pasa, pernatih životinja i sl. Sve su to trebali osigurati upravo đurđevački statisti, muškarci, žene, djeca i starije osobe, koji su bili zamoljeni da glume zbjeg i obranu. Najljepši dio u pripremama ovog projekta, Pavle Mihajlović je doživio, kako je znao posebno isticati, doživio, da su se svi koje je zamolio da sudjeluju u predstavi odazvali i pristali odigrati svoje uloge, te obećali i vlastite domaće životinje prema potrebi i mogućnostima, a bez ikakve naknade.

Izrada odjeće, kostima, bila je neizbježna i gotovo najteža zadaća koju je trebalo riješiti vlastitim snagama i znanjem. Moralo se voditi računa kako su doista izgledali odjevni predmeti vojnika u tvrđavi, kako su bili odjeveni obični ljudi, seljaci, posebno oni u zbjegu, kako je izgledala odjeća kapetana obrane Grada. Trebalo je poznavati stil vojnog odijevanja turskih snaga, od vojnika do njihovih najviših zapovjednika. Sve je moralo izgledati vrlo uvjerljivo. Tih dana užurbano se u kućnim radionicama stvarao fundus kostima koje će nositi sudionici prve scenske vizije, ali i kontakti sa zagrebačkim kazalištima.

Osim odjeće, gledateljima je trebalo "uskratiti" prepoznavanje svojih sugrađana, pa je odlučeno sve glumce i najvažnije statiste "sakriti" vrlo naglašenom šminkom, i na taj način umnogome pridonijeti "stvarnosti" dramske priče. Uz sve urađeno i pripremljeno slijedio je scenski pokret ili svojevrsna sinkronizacija, uz pripremljenu tonsku matricu. To je Pavlu Mihajloviću bio najdraži dio posla, iako je iziskivao neprekidna ponavljanja određenih radnji koje su se morale odigravati pred gledateljima, ritmom kojeg je nametala snimljena radnja na magnetofonskoj vrpici. Tako se od prijedloga, Ante Perokovića došlo do prvih praktičnih koraka k ostvarenju scenske izvedbe narodne pripovijesti. Slijedili su legendarni trenuci đurđevačke "Legende o Picokima".

KIŠA

Danima su se djevojke, mladići, brojni Đurđevčani, vrijedno pripremali za veliki događaj, "VI. susret mladih". Sa svih strana Sjeverozapadne hrvatske, Đurđevcu u pohode, doći će mladi s nakanom: pokazati se u najboljem sportskom, ali i prijateljskom svjetlu. Domaćini su željeli da se njihovi gosti, u srcu Podravine, u Đurđevcu, osjećaju kao kod svoje kuće. Fizionomija grada u tili čas se promijenila, uređene su zelene površine, cvjetni nasadi za ovu su prigodu posebno "ušminkani", sve je bilo dotjerano...Priređeno je niz zanimljivih kulturno - zabavnih i sportskih sadržaja. Domaćini su znali da mogu zadiviti sve sudionike i goste, zabavom i druženjem - podravskoga štiha, posebno zadnjeg dana "susreta", izuzetno atraktivnom priredbom "napad Turaka na Stari Grad".

Sve je teklo prema predviđenom planu. Pokusi sa glumcima i statistima odvijali su se nekoliko večeri za redom na sceni sjevernog dijela tvrđave. Izgrađeni su šatori "Ulama - bega". Sašiven zavidan broj različitih kostima, a dio posuđen iz Televizije Zagreb i Hrvatskog Narodnog Kazališta iz Zagreba. Berislav Lichtner je pripremio "eksplozije" i topove. Razglas je postavljen i bio je dovoljno snažan da svi gledatelji dobro čuju snimljeni dio predstave.

Boro Markešić, maturant đurđevačke gimnazije, lijepoga i zvonkoga glasa, imao je neobičnu, ali zahvalnu, zadaću pripovjedača, u scenskoj izvedbi prve legende. On je taj koji sve uvodi u pripovijest;... o silnoj turskoj vojsci što se približava, uništavajući sve pred

sobom, i čija je opasnost, tu pred vratima Grada...

Igrom svjetla reflektora, posuđenih iz zagrebačkog Jadran Filma, kombinacije zvukova s razglasa, spretno uvježbanim pripadnicima predvojničke obuke, učenicima VIII. razreda Osnovne škole Đurđevac, te prikupljenih šesnaest konjanika, i mnoštva drugih sudionika s različitim zadaćama u predstavi, za samo nekoliko večeri režiser predstave i njegovi najbliži suradnici imali su gotovu, uvježbanu prvu izvedbu spektakla koji pojašnjava pitanje "ZAKAJ NAM VELE PICOKI".

Prvih 4 - 5 dana, mjesec lipanj, nudio je prave vrućine tijekom dana i gotovo mlake ljetne noći. Svi su se veselili takvu vremenu, posebno organizatori. Biti će idealno ako tako ostane. Međutim, vrijeme se počelo mijenjati. U dan, dva gotovo da je zahladilo. Kiša i oblaci praćeni stalnim vjetrom, nadvili su se nad "VI. susrete mladih" u Đurđevcu. Nestabilno vrijeme trajalo je cijeli vikend, posebno u nedjelju 9. lipnja. Kiša je pljuštala cijeli dan i nije joj se nazirao prestanak. Livade, i uopće prostor oko tvrđave, sve je bilo pod vodom i prepuno blata.

Organizacijski Odbor našao se odjednom pred velikim problemom; kako po takvu vremenu i uvjetima prikazati uvježbanu predstavu u koju je uloženo puno vremena i truda. Objektivni problem je publika, za koju je i pripremljen ovaj scenski spektakl. Tko će navečer, ako kiša ne stane, htjeti ići po nevremenu i blatu gledati predstavu?! Problem je riješen na način; da ako kiša ne stane, predstava se odgađa za slijedeću nedjelju, 16. lipnja, u isto vrijeme. I, kiša nije prestala, dapače, u večernjim satima, nad Đurđevac, se nadvio pravi prolom oblaka.

Režiser, tehnička ekipa, glumci, statisti i svi koji su imali i najmanji udio u pripremi i izvedbi predstave, dovedeni su do očajja. Toliko truda i htijenja da sve prođe kako treba, da ovo "čudo neviđeno" vidi nekoliko tisuća gostiju i građana Đurđevca, jednostavno se rastopilo u kiši. Bila je to prava konsternacija. Umjesto "napada...." dogodila se; KIŠA!

No, priređivači, izvođači, ni mještani Đurđevca, veoma zainteresirani za ovu predstavu nisu se htjeli pomiriti s time da "Legenda" ostane samo na magnetofonskoj vrpici, pa se prišlo ponovnim pripremanjima za predstavu u nedjelju, 16. lipnja. I opet se u popodnevnim satima te nedjelje nebo urotilo protiv organizatora. Sve do same večeri kiša je pljuštala sjeckajući ostatke živčane kondicije onih koji su žrtvovali dane i noći na snimanju i uvježbavanju. A građani su se pitali: hoće li i ovaj puta izvođenje propasti? Kiša je prestala pred samu večer, ali je šteta što su ulice, livade i nasip bili raskvašeni, vrijeme prohladno i vjetrovito.

Ipak rijetko brojna publika, zbijena u mraku na nasipima kanala, s velikom je pažnjom i radoznalošću pratila "bitku" posade đurđevačke tvrđave s napadačima Turcima, utaborenim u mračnim šumarcima livada. Glas pripovjedača, i osvjetljenje dočarali su bogatu, znojem i krvlju natopljenu podravsku ravnicu koja je prije šest vjekova, kao i danas, i uvijek, željela uživati mir, u kojem rijetko marljivi seljak iz njenih njedara stvara bogate žetve, a osvajač je ugrožavao ne samo mir, žetve, već goli život ovog prostora. Jurili su, sad u polumraku, sad u svjetlu reflektora, konjanici, mokrim livadama odvođeći povezano roblje i noseći begov ultimatum braniteljima tvrđave da se predaju, da izruči na milost i nemilost Turčina sav onaj narod koji se sklonio u tvrđavu. Jurili su neprestano turski konjanici do šatora Ulama - beg s odgovorom branilaca, odlučnih da pruže otpor, što je beg smatrao uvredom. I navališe turske čete, pod praskom topova i pušaka s jedne strane, osvjetljavajući bakljama put prema tvrđavi. Razvi se "ljuta bitka"; neprijatelj dovlači i podiže ljestve na zidine, pokušavajući da prodre u tvrđavu. Branitelji skidaju napadače, obaraju im ljestve sve dok pod mlazovima "grčke vatre" što se slijevala ispod krovišta tvrđave (izvanredan prizor) osvajači ne ustuknuše i pobjego-

še u svoj tabor, jedva uvjerivši Ulama - bega da bitkom neće zauzeti Grad. Tišina, noć. Naglašeno kreketanje žaba u močvari u kojoj Turci sramotno trunu da napokon donesu odluku: čekat će sve dok branitelji ne potroše hranu i ponude predaju... Prijenos glasova, razgovora, dogovora i očajanja iz tvrđave - hrane više nema, samo jedan pjetic oko kojega se počese svađati. Neki branitelji već umiru, nekima ponestaje snage. Istovremeno u turskom taboru zabava i plesačice. Javljaju se glasovi: umrijeti od gladi ne možemo, izaći ćemo, boriti se, pa što bude. Spasonosna ideja se ubrzo ostvaruje! Iz topa izbacuju na turske šatore pijetla, posljednji zaloga, kojega turski vojnici donose Ulama - begu. Uvidjevši da je pretpostavka na kojoj je zasnovao svoju taktiku netočna - jer "kauri imaju hrane na bacanje", on naređuje da se povuku. Turske čete odlaze i gube se u mraku, a posljednji vojnici pale šatore. Veliki plamenovi obasjavaju ratno poprište... Glas pripovjedača podsjeća na niz bitaka koje je vodio narod ovoga kraja za svoju slobodu, koje su završile konačnom pobjedom i životom, u miru... Ekipe, koja je izvela legendu (koja nije ni kazališni komad, ni film, ni drama), već ponešto od svega toga, uspješno je izvršila zadatak. Svima njima je odano priznanje, i vrijedno je zabilježiti njihova imena. Najodgovorniji posao - režiju i sinkronizaciju čitava događaja "držao je u ruci" i "na duši" Pavao Mihajlović a s njime: asistent Branko Remenar. Sudjelovali su i članovi HPD "Podravec" iz Virja, članovi Dramske sekcije Gimnazije, "Vilim Galjer" iz Đurđevca, pripadnici predvojničke obuke te učenici VIII razreda OŠ Đurđevac. Premijera "Legende" je ukazala na postojanje još većih mogućnosti, razrade detalja i eventualnih novina, obogaćenja ovoga spektakla koji bi mogao postati tradicija. Tih smo dana naučili puno o sebi.

VRIJEME FASCINACIJE

Nedvojbeno, da se duboko usjekla u pamćenje stanovnika Đurđevca, ljutita "kletva" Ulama - bega... - A vi tamo, pernati junaci, što - picekima - bojeve bijete, ime Picoka dovijeka nosili! Picokima vas djeca zvala, a unuci vaši - ostat će Picoki!

Gromoglasnim, dugotrajnim pljeskom i skandiranjem, mnogobrojni gledatelji nagradili su izvođače i sve sudionike netom završenog scenskog spektakla - "Napad Turaka...". Oduševljenim poklicima odobravanja publika sa nasipa i livada, na sjevernoj strani tvrđave, kao da je tražila "bis", ne znajući da se tijekom scena konjičkih napada dogodila prava nesreća. Naime, jedan statist, jahač "turske vojske", pao je sa konja, kojeg su preplašile snažne eksplozije topova. I ostali konji bili su uspaničeni. Pad je bio toliko nezgodan da je jahača trebalo najhitnije evakuirati u koprivničku bolnicu. Doktor Jakovac je ustanovio unutarnje povrede jahača, te jako krvarenje u predjelu bubrega i trbušne šupljine, što više, stvar se pogoršavala iz trenutka u trenutak. Nesretno je nastradao Petar Štefanić, iz Starogradske ulice, zapravo prvi susjed đurđevačke tvrđave. Da bude paradoks veći, scenska bitka odvijala se upravo na dijelu njegove livade, što seže do same utvrde. Hitno je, u nesvjesnom stanju, prevezen u koprivničku bolnicu, gdje je drugi dan, nad njim obavljena prilično složena operacija. Odstranjen mu je bubreg, zbog naprsnuća, a daljnjih 21 dan Štefanić je bio u šok sobi samo na infuziji. Osim nesretnog Štefanića, i organizatori su bili u šoku zbog ove ozbiljne nezgode. Čak što više, kako se i očekivalo, tadašnji gradski političari zdušno su osudili cijelu priredbu, a naročito nakon sudske presude da se, od strane organizatora priredbe, dakle Grada, unesrećenom Štefaniću treba plaćati trajna invalidnina u postotku tjelesnog oštećenja.

Nitko od izvođača na prvoj scenskoj izvedbi nije bio osiguran, a financijska konstrukcija te predstave nije prešla ondašnju polovicu profesorske plaće. Za tu izvedbu plaćena je sa-

mo pirotehnika, sve ostalo učinjeno je volonterski, i svi sudionici odradili su taj zahtjevni posao iz najiskrenijih osjećaja prema svom gradu, i tom projektu. Danima, mjesecima su se prepričavali detalji sa prve Legende. Zgode i nezgode za vrijeme priprema. Komentari gledatelja i gostiju poslije nje. Bilo je to vrijeme fascinacije. Počelo se predlagati što i kako dalje. Kako i koju scenu, ili tonski dio treba pripremiti za drugu, novu izvedbu, do godine..... Ali, nove izvedbe nije bilo slijedećih pet godina.

Nedvojbeno, da se duboko usjekla u pamćenje stanovnika Đurđevca, ljutita "kletva" Ulama - bega; "..... A vi tamo, pernati junaci, što - picekima - bojeve bijete, ime PICOKA dovijeka nosili.....! .....PICOKIMA vas djeca zvala, a unuci vaši ostat će PICOKI....!". Iz godine u godinu nagomilavana je silna energija i želja da se scenski prikaz Legende obnovi. Martin Mihaldinec, kao autor teksta izvedene predstave, silno je želio da se k priredbi doda i dio natjecateljskog duha, primjerice finale natjecanja u streličarstvu, na državnom nivou. Ali iz nepoznatih razloga ta ideja nikad nije zaživjela u stvarnosti. Vjerojatno nije bilo osobe koja bi bila sposobna i spretna kao organizator tog specifičnog sportskog natjecanja, ili tadašnji đurđevački politički vrh nije u toj odličnoj ideji prepoznao moguću, buduću turističku korist. Između ostaloga, zanemarivanje predložene ideje, biti će razlogom što se Mihaldinec posve povlači iz Legende, i biva povrijeđen u tolikoj mjeri, da daljnjih dvadeset godina nije nikad došao pogledati Legendu o Picokima, čak što više, potpuno ju je zaboravio.

Vrijeme je prolazilo. Početkom 1975. godine ponovno se vrlo ozbiljno razgovara da se te godine, konkretno u subotu 13. rujna, ponovno uprizori scenski prikaz "Zakaj nam vele Picoki". I bi tako na prostoru s južne strane tvrđave. Scenograf je bio Vojo Kolar, obranu Starog grada vodio je Tolnaj, a tabor Turaka Pintar. Za vojsku je bio zadužen Franjo Hudelist, a za konjanike Zlatko Šabarić. Kružić Marijan vodio je tonsku realizaciju, dok je glazbu izabrao Hanžek Ivan. Rasvjetom se bavio te godine Serp ing. Tihomir, a pirotehnikom Lichtner Berislav. Za službu veze bio je zadužen Kucel Luka, a za propagandu Šimunić Zdravko. Dramsku grupu vodila je Antolin - Lenhard Anđelka, dok je komentator bio Markešić Boro. Topovske efekte napravio je Pleško Ivan, a za prvu pomoć brinuo je Vidaković dr. Čedo. O sigurnosti je brinuo Rašeta Svetozar, za ozvučenje Šantek Željko, a za foto službu i snimanja Lauš Mirko, Do mišljanović i Švedek Ljubomir. Rekvizite je pripremao Kožar Josip, asistent režije te godine bio je Remenar Branko, režiser Pavle Mihajlović, te organizator Luka Kokotić. Godinu dana kasnije "Legendu" preuzimaju profesionalci.

Redateljski posao pripao je darovitom glumcu Dragi Bahunu, koji je djelomično adaptirao Mihaldinčev originalni tekst, uz pomoć pravniku Đure Šabana (Jura Stubičanec), koji se aktivno počeo baviti organiziranjem značajnih filmskih, muzičkih i dječjih festivala toga

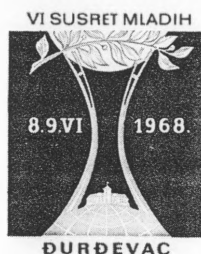
8. i 9.
VI 1968.

VI susret mladih

ĐURĐEVAC

POSVEĆEN MIRU,
HUMANOSTI I PRIJATELJSTVU

POKROVITELJ:
MIKA TRIPALO

*Letak uz VI. susret mladih u
Đurđevcu pod pokroviteljstvom
Mike Tripala*

vremena. Angažirani su mnogobrojni glumci zagrebačkih kazališta, Semka Sokolović - Bertok, Uglješa Kojadinović i drugi. Dopremljena je rasvjeta iz studija Jadran Filma, kostimi sa Televizije Zagreb, HNK iz Zagreba, kazališta Gavela. Tonska matrica Legende snimljena je u studijima Radio Zagreba, a predstava se i te godine trebala odigrati na prostoru južne strane đurđevačke tvrđave. Bio je to u pravom smislu trijumfalni povratak scenskog spektakla.

Bahun je Legendu režirao samo nekoliko godina, pa je redateljska palica pripala ponovno Pavlu Mihajloviću. Inače Legendu je do današnjih dana radilo nekoliko redatelja; Boro Markešić, Željko Orač, Srećko Berec i Marinko Ivanišević. Početkom 90-tih kao statisti koriste se ročni vojnici koprivničke vojarne, a u proteklih 12 godina angažirani su glumci Virovitičkog kazališta; Biserka i Antun Vrbenski, Srećko Berec, Miran Hajoš, Mijo Pavelko, Igor Golub, Draško Zidar i drugi. Najviše puta ulogu Ulama - bega Silnoga, briljantno je igrao Đuro Dorčec - Dogi Juri iz Đurđevca.

Posao snimanja i montaže tonske matrice najviše puta obavio je Milivoj - Mimi - Kos, a izrada rekvizita i kulisa, te uređenje i izgradnja ostalog scenskog prostora povjereni su više od dvadeset godina za redom, Miji Robotiću, Josipu Tomići, Ranku Hloušek, Milunu Stojanoviću - Ribići, Franji Vokšanu, Ivanu Jendrašiću - Mandraki, Marijanu Paniću i Odredu izviđača "PICOKI". Voditelj konjske zaprege iz godine u godinu bio je Bolto Turbelija.

Najviše izvođača korišteno je 1997. godine njih 418, kada je upotrijebljeno gotovo 7000 komada kostima i rekvizita, (redatelj Ivanišević). To je bila i najskuplja izvedba Legende, približno 175.000 kuna. Pirotehničke detonacije čule su se u susjednu Republiku Mađarsku (izvjestio Večernji list), a postavio ih je Zdravko Smojver. Najpouzdaniji kostimograf i rekviziter bila je Nada Šojat. Likovnu obradu zastava i odora iz XV. stoljeća, godinama su izrađivale Sonja Janković i Biserka Jakupec - Linarić.

Svakog proljeća pripreme za Legendu, kao i davne 1968. godine, postanu prava opsesija, brojnim pojedincima koji svim svojim žarom prionu k poslu uz želju da pridolesu najbolje što umiju kako bi Legenda svake godine bila što uspješnija i bolja. Sve je više mladih ljudi, na kojima "Legenda o Picoku" ostaje.

Kao što je poznato, mnoge bitke kroz povijest nisu dobivene nadmoćnošću vojne sile, vještinom ratovanja i snagom oružja - snalaženje i lukavstva su bili skoro redoviti saveznici i pomagači. Trajanje Hrvatske, Podravske, Đurđevačke LEGENDE O PICOKU do današnjih dana, i sigurnom sutrašnjicom, temelji se na istim načelima.